

Baksay Gergely – Nagy Ágnes – Palotai Dániel – Szalai Ákos

A reformok és a felzárkózás évtizede – 50 reformlépés az egyensúlyi felzárkózás megteremtéséhez

A 2010 utáni sikeres költségvetési és gazdasági stabilizáció, majd a 2013-as monetáris politikai fordulat gazdaságtörténeti és nemzetközi mércével is eredményes évtizedet hozott Magyarországnak. Átfogó szerkezeti reformok végrehajtása kellett a 2000-es évek fokozatos leszakadásának megállítására és megfordítására, amelyek beérésével a magyar gazdaság 2013-tól egyensúlyi felzárkózási pályára állt. A következőkben áttekintjük a 2010 óta bevezetett 50 legfontosabb intézkedést, melyek ismét felzárkózási pályára állították a magyar gazdaságot, és ma stabil alapot biztosítanak a koronavírus-járvány okozta globális válság leküzdéséhez.

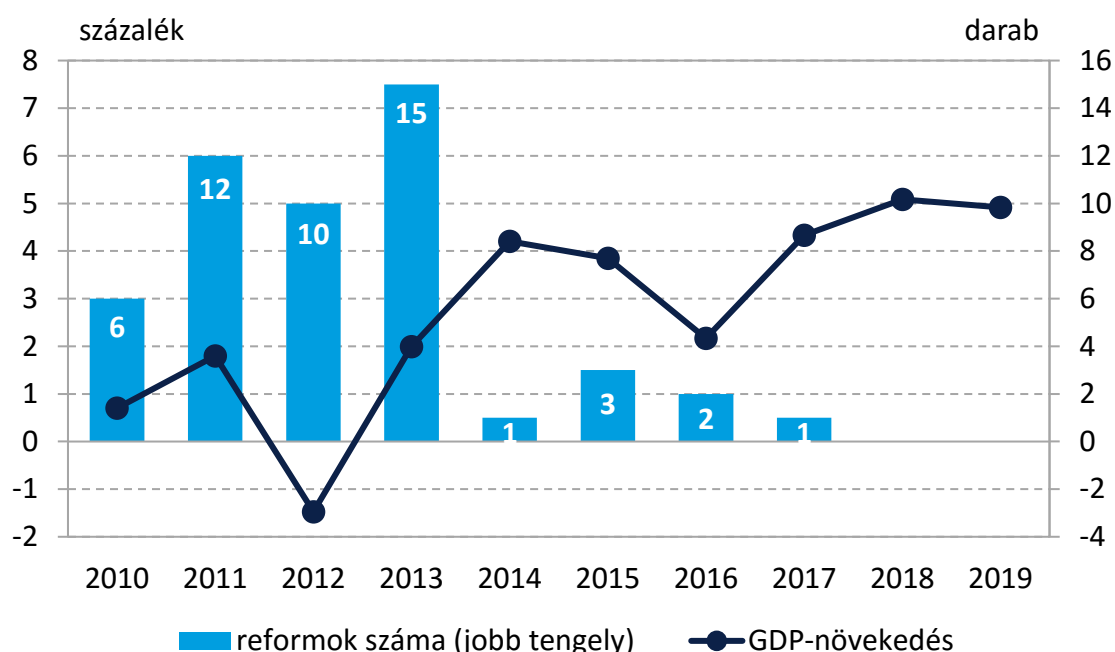
Matolcsy György jegybankelnök 2020. június 29-én a [novekedes.hu](https://www.novekedes.hu)-n megjelent cikkében bemutatja, hogy a 2010-es évtized magyar gazdasági sikereinek záloga az volt, hogy a válságkezeléshez és az egyensúlyi felzárkózáshoz szükséges átfogó szerkezeti reformok több mint 80 százaléka már az első években bevezetésre került. A mélyreható, szerkezeti reformok beéréséhez ugyanis időre van szükség. E cikkben áttekintjük a 2010-es évek 50 legjelentősebb reformját és azok időzítését. Amennyiben hazánk az új évtized elején is végrehajtja az új kihívások (új megatrendek és a globális koronavírus) leküzdéséhez szükséges reformok döntő többségét, akkor legalább ennyire sikeres lehet a 2020-as években is.

A magyar gazdaságpolitikának 2010-ben többrétű válságot kellett egyszerre kezelni, amelynek kulcsát a foglalkoztatásösztönző reformok jelentették. Hazánkat 2010-ben nemcsak pénzügyi, költségvetési és egyben adósságválság sújtotta, hanem a korábbi hibás gazdaságpolitika és válságkezelés miatt gazdaságszerkezeti és társadalmi válság is. Ebben a kedvezőtlen időszakban tehát egyszerre volt szükség a költségvetési hiány és a magas eladósodottság csökkentésére, valamint a gazdasági növekedés beindítására is, ami átfogó strukturális reformintézkedések bevezetését tette szükségessé. A reformok azért lehettek eredményesek, mert – számos célzott és innovatív eszköz alkalmazásával – a foglalkoztatás és a beruházások növelését ösztönözték, szemben a korábbi hagyományos megszorító politikával.

2013-tól azért állhatott Magyarország fenntartható felzárkózási pályára, mert a szükséges reformok döntő része megkezdődött vagy meg is valósult akkora. A

mélyreható reformok esetében előbb érzékelhető a költség, mint a haszon és azok beéréséhez néhány évre van szükség. Ezért nagyon kedvező, hogy az itt azonosított 50 gazdaságpolitikai reform 86 százaléka már 2010 és 2013 között megvalósult, vagy megkezdődött (43 darab), lehetővé téve a 2013. évi növekedési és felzárkózási fordulatot. E reformok beérése után, 2013 és 2019 között a magyar gazdaság átlagos növekedési üteme 3,8 százalék volt, ami átlagosan 2 százalékponttal haladta meg az EU átlagát és 0,7 százalékponttal a visegrádi versenytársainkét. Az alábbiakban áttekintjük a legfontosabb reformokat és azok időzítését.

1. ábra: A GDP-növekedés és a főbb reformok számának alakulása

Forrás: Eurostat, MNB

A költségvetési hiány csökkentése és a növekedés egyidejű ösztönzése a teljes adórendszer átalakítását igényelte. E két fő cél együttes megvalósításának elsődleges eszköze a munkavállalás ösztönzése volt. 2010-ben az Unión belül Magyarországon volt a legalacsonyabb a foglalkoztatási ráta a tudást és többletteljesítményt kimagaslóan terhelő adók és a rossz szerkezetű szociális transzferek következtében. Kevesen fizettek sok adót, ami nem volt igazságos, sem fenntartható, ráadásul a rejtett gazdaság felé terelte a gazdasági szereplőket. Versenyképes, a növekedést támogató adórendszert kellett kialakítani, amelynek középpontjában a segélyezés helyett a munkavállalás ösztönzése, valamint az igazságosabb közteherviselés állt. A munkát és a tőkét terhelő adók felől a fogyasztási adók felé mozdult el az adócentralizáció súlypontja. A személyi

jövedelemadó 2011-ben egykulcsossá vált, majd ezen felül a Munkahelyvédelmi Akcióterv, valamint a társasági adó mérséklése is jelentősen támogatta a foglalkoztatás és a beruházások növekedését. 2010-ben válságkezelés és az igazságosabb közteherviselés érdekében bevezetésre kerültek a válságadók, melyekkel a gazdaságpolitika a nagyobb teherviselő képességű szektorokból teremtett új bevételeket. A költségvetés tartós stabilitásához emellett a gazdaságfehérítő intézkedések (online pénztárgépek bevezetése) is érdemben hozzájárultak. A költségvetés kiadási oldalát a Széll Kálmán Tervek racionalizálták és egyidejűleg ösztönözték a foglalkoztatás növekedését is (például a közfoglalkoztatás bővítése és fejlesztése, valamint a korhatár alatti nyugdíjba vonulás megszüntetése révén).

A reformintézkedések egyszerre teremtettek korábban nem tapasztalt tartós költségvetési egyensúlyt és teljes foglalkoztatást. A költségvetési reformok eredményeként 2012 óta a hiány tartósan a GDP 3 százaléka alatt alakul, az elsődleges egyenleg többletet mutat, az államadósság pedig folyamatosan csökken az adók fokozatos mérséklése és az állami vagyon gyarapodása mellett, amire nem volt példa a rendszerváltás óta. Mindezek eredményeként 2013-ban az Európai Bizottság 9 év után megszüntette Magyarországgal szemben a súlyos forrásvesztéssel fenyegető túlzott hiány eljárást (EDP). A munka alapú gazdaság kiépítése a költségvetési egyensúly mellett a teljes foglalkoztatást is megteremtette. 2010 és 2019 között a foglalkoztatási ráta 54,9 százalékról 70,1 százalékra nőtt, amely már meghaladja az EU átlagát. Ezzel párhuzamosan az inaktivitási és munkanélküliségi ráta is jelentősen csökkent, utóbbi 11 százalék feletti szintről 3,5 százalékra.

A 2013-ban bekövetkező monetáris politikai fordulat addig nem tapasztalt összhangot teremtett a gazdaságpolitika két fő ága között. A 2008-as pénzügyi világválság egyértelművé tette az inflációkövető jegybankok számára is, hogy az elsődleges cél, az árstabilitás elérése és fenntartása mellett olyan, korábban alárendelt célok is kiemelt fontosságúak, mint a pénzügyi stabilitás és a reálgazdaság támogatása. A 2013-ban megújult jegybanki vezetés ezt felismerte, és ebben a szemléletben kezdte meg munkáját. A Magyar Nemzeti Bank (MNB) a pénzügyi stabilitás megerősítése érdekében 2013-ban integrálta a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét. Az árstabilitással összhangban történő gazdaságélénkítés és hitelösztönzés érdekében jelentős monetáris lazítást hajtott végre az MNB. A

jegybanki alapkamat fokozatosan historikusan alacsony szintre csökkent (2016-tól 4 évig stabil, 0,9 százalékos alapkamat), ami mellett a jegybank célzott, innovatív eszközöket is alkalmazott. A Növekedési Hitelprogram eddigi szakaszaiban közel 3400 milliárd forintnyi kedvező kamatozású hitel került mintegy 50 ezer mikro-, kis- és középvállalkozáshoz, ami hozzájárult a hitelösszeomlás elkerüléséhez, az egészséges szerkezetben történő kétszámjegyű hitelbővüléshez, valamint ahhoz, hogy 2019-re a magyar beruházási ráta a második legmagasabb szintre emelkedett az EU-ban (28,6 százalék). A monetáris és fiskális politika összhangjára volt szükség továbbá a magyar gazdaságtörténet egyik legnagyobb gazdasági és társadalmi problémájának megoldásához, a lakossági devizahitelek megszüntetéséhez. A devizahitelezés következményei ugyanis 2010-re már százezrek lakhatását és a teljes pénzügyi rendszer stabilitását veszélyeztették. A devizahitelek leépítése 2011-ben kezdődött meg a végtörlesztés lehetőségével, majd 2012-től az árfolyamgát bevezetésével folytatódott, 2015-ben pedig megtörtént a lakossági devizaalapú hitelek teljes kivezetése a háztartások mérlegéből (forintosítás), amiben nélkülözhetetlen volt az MNB aktív szerepvállalása. A külső pénzügyi sérülékenység további mérséklését emellett a jegybank Öntfinanszírozási programja is támogatta.

A költségvetési, a monetáris politikai és a foglalkoztatási fordulatot közvetlenül elősegítő reformok mellett számos intézkedés támogatta még a gazdasági szereplők rendelkezésre álló jövedelmének növekedését és a felzárkózást. A gazdasági növekedést egyéb célzott programok is támogatták, mint például az uniós források hatékony felhasználását célzó Új Széchenyi Terv. A vállalati szektor növekvő profitabilitását a társasági adó csökkentése mellett a stratégiai megállapodások, a szabad vállalkozási zónák létrehozása és a kedvezményes kisvállalati adók bevezetése is segítette. A háztartások jövedelmi és vagyoni helyzetét pedig a családi adóalap-kedvezmény (CSAK) és a Családok Otthonteremtési Kedvezménye (CSOK) mellett a SZÉP-kártya bevezetése, valamint a rezsicsökkentések kiemelten támogatták.

Összességében elmondható, hogy a 2010 után végrehajtott reformintézkedések nélkül nem valósulhatott volna meg hazánkban sikeres válságkezelés és az egyensúly mentén történő fenntartható felzárkózás. A reformok az évtized első éveire koncentráálódtak és az itt vizsgált 50 reform közül 43 megvalósult vagy megkezdődött 2013 végéig. A 2010 óta elért eredmények stabil alapot jelentenek a

koronavírus-járvány által okozott kedvezőtlen folyamatok enyhítésében és a gyors újraindításban egyaránt.

2. ábra: 50 reformintézkedés 2010 óta

